

Instituut voor de nationale rekeningen

ANALYSE VAN DE PRIJZEN
JAARVERSLAG 2015 VAN HET INSTITUUT
VOOR DE NATIONALE REKENINGEN:

IV. HET MELKAKKOORD EN DE IMPACT
ERVAN OP DE CONSUMPTIEPRIJZEN

PRIJZENOBSEVATORIUM

Meer informatie:

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

Peter Van Herreweghe

City Atrium

Vooruitgangstraat 50

1210 Brussel

Tel.: +32 2 277 83 96

E-mail: Peter.Vanherreweghe@economie.fgov.be

Inleiding

Voor de zevende keer publiceert het INR het jaarverslag over het verloop van de consumptieprijzen. De wet van 8 maart 2009, tot wijziging van de wet van 21 december 1994 houdende sociale en diverse bepalingen, voorziet dat de FOD Economie de taak van prijsobservatie en prijsanalyse voor rekening van het INR uitvoert.

Met de wet van 3 april 2013 houdende de invoeging van boek V in het Wetboek van economisch recht (getiteld “De mededinging en de prijsevoluties”), werd het onderzoeksdomein van het Prijzenobservatorium uitgebreid en voortaan kan onderzoek uitgevoerd worden vanuit de invalshoeken prijsverloop, prijsniveau, marges en ten slotte marktwerking.

In 2015 publiceerde het Prijzenobservatorium zijn kwartaalverslagen binnen de voorziene tijdsbestekken. Op vraag van de voormalige federale minister bevoegd voor Landbouw, mevrouw Laruelle, werd ook een actualisatie van de studie “Prijzen, kosten en rendabiliteit in de varkenskolom” afgewerkt.¹ Het Prijzenobservatorium is het afgelopen jaar daarnaast ook van start gegaan met twee punctuele studies naar marktwerking in de cinemasector (NACE 5914) en in de suikerkolom (NACE 1081).

Conform het bestek dat de modaliteiten bepaalt van de wijze waarop de aan het INR geassocieerde instellingen hun opdrachten zullen uitvoeren, werd dit jaarverslag eind februari goedgekeurd door de Raad van bestuur van het INR en werd het gevalideerd door het Wetenschappelijk Comité.

De volgende medewerkers van het Prijzenobservatorium hebben meegewerkt aan dit verslag: Christine Bruynoghe, Myrle Claessens, Julie Durieu, Mathias Ingelbrecht, Jean-Yves Jaucot, Céline Rigby, Els Somers, Jean-Paul Theunissen en Sarah Van Cauwenbergh.

¹ http://economie.fgov.be/nl/binaries/Actualisatie_studie_varkenskolom_mei2015_tcm325-267698.pdf

Inhoudstafel

Inleiding.....	3
Inhoudstafel.....	4
IV Het melkakkoord en de impact ervan op de consumptieprijsen.....	5
IV.1 Inleiding.....	5
IV.2 Situatie op de zuivelmarkt.....	5
IV.3 Het melkakkoord.....	6
IV.4 Impact van het melkakkoord.....	7
IV.5 Vergelijking met de buurlanden.....	10
IV.6 Conclusie.....	11
Lijst van afkortingen.....	12

IV Het melkakkoord en de impact ervan op de consumptieprijzen

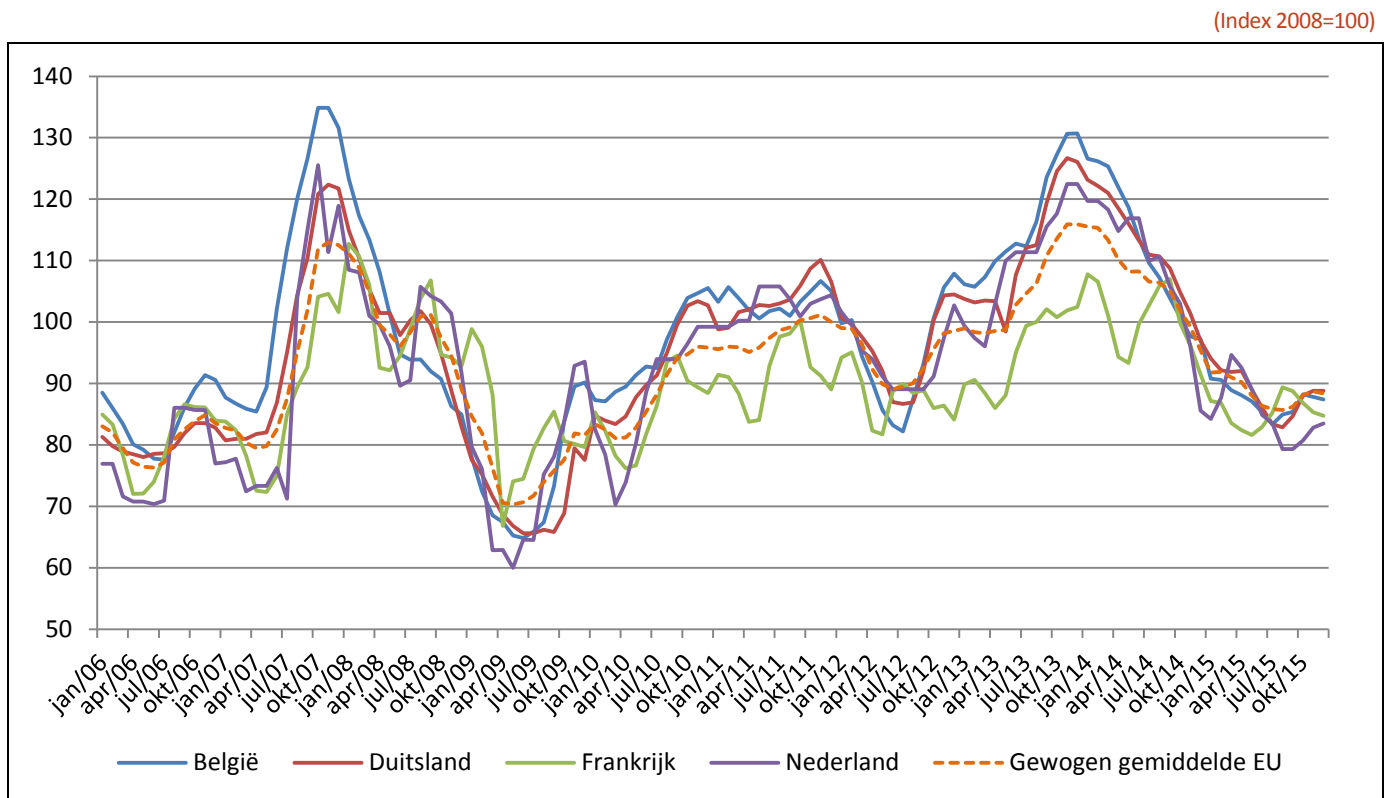
IV.1 Inleiding

In de zomer van 2015 kondigden de partners van het Belgisch Ketenoverleg Agrovoeding maatregelen aan die de crisis in de melkveehouderij aan banden moesten leggen. Dit hoofdstuk gaat in op de evolutie van de melkprijs aan de melkveehouders, op de inhoud van het melkakkoord en de impact ervan op de consumptieprijzen.

IV.2 Situatie op de zuivelmarkt

In 2014 en een groot deel van 2015 nam de prijs die de melkveehouder ontving voor zijn geleverde melk met ongeveer 35 % af (tussen eind 2013 en midden 2015), na een sterke heropleving sinds medio 2012, toen deze zich op een dieptepunt bevond. Dit was zowel in België als in de buurlanden Duitsland en Nederland het geval. In Frankrijk verliep de prijsdaling wat gematigder (-24,3 % tussen januari 2014 en mei 2015). Gemiddeld ontving de Europese melkveehouder tussen eind 2013 en medio 2015 26,1 % minder voor zijn geproduceerde melk.

Grafiek 1: Melkprijs in België, zijn voornaamste buurlanden en de EU

Bron: EC

Het verloop van de wereldmarktprijzen voor vooral magere en volle melkpoeder, maar ook voor boter en Cheddar kaas, blijkt een goede indicator te zijn voor het verloop van de prijs die de Belgische melkveehouder ontvangt voor zijn melk. De prijzen voor zuivelproducten op de wereldmarkt kenden de laatste jaren een zeer volatiel verloop. Na de recentste prijsstijging, die begin 2014 haar hoogtepunt bereikte, stuikten vooral de prijzen voor magere en volle melkpoeder ineen. In de periode februari 2014-augustus 2015 vielen de prijzen voor magere melkpoeder terug met 57,2 %, terwijl die voor volle melkpoeder met 47,8 % daalden in de periode januari 2014-augustus 2015. Sindsdien noteerden beiden in december 2015 12,6 % (magere melkpoeder) en 21,4 % (volle melkpoeder) hoger.

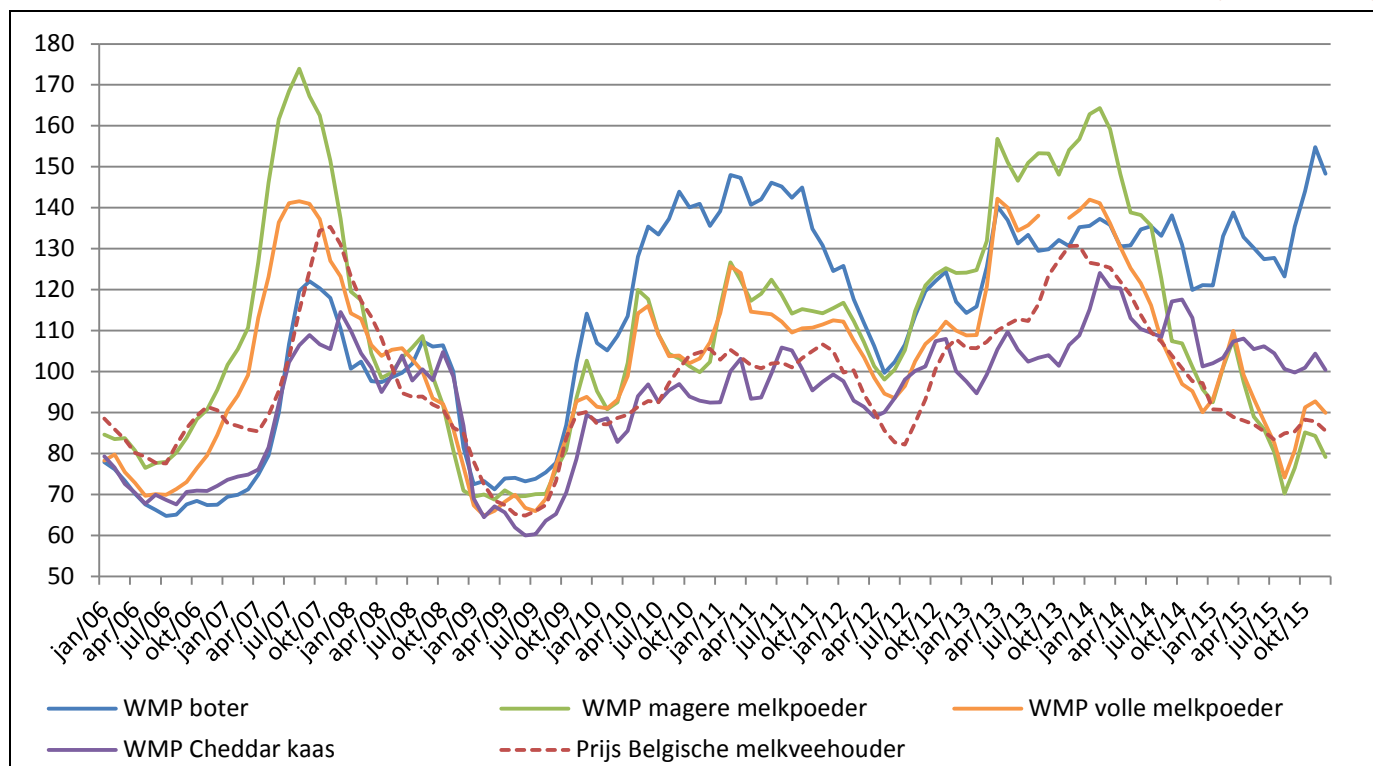
Ook de prijs uitbetaald aan de Belgische melkveehouder kende in dezelfde periode een enorme terugval. Tussen december 2013, toen deze zich op een hoogtepunt bevond (43,13 cent per liter), en juli 2015, toen deze zijn recentste

dieptepunt bereikte (27,50 cent per liter)², daalde de melkprijs voor de melkveehouder met 36,2 %. Sindsdien ging de vergoeding aan de melkveehouder opnieuw wat op en neer, waardoor ze in december 2015 slechts 2,7 % hoger noteerde dan in juli 2015.

De uitbetaalde prijs aan de melkveehouder bepaalt het overgrote deel van zijn totale opbrengsten (bijna 80 %)³. Aangezien de melkprijs sinds eind 2013 tot medio 2015 sterk neerwaarts gericht was, had dit dalende opbrengsten tot gevolg. Daarnaast bleven de variabele kosten vrijwel ongewijzigd.⁴ De combinatie van beide factoren zorgde voor een slechtere rentabiliteit van de melkveehouders.

Grafiek 2: Wereldmarktprijzen (WMP) voor enkele zuivelproducten tegenover de melkprijs voor de Belgische melkveehouder

(Index 2008=100)

Bronnen: USDA (DairyCo), BCZ

IV.3 Het melkakkoord

In juni 2009, toen de Belgische melkprijs zijn laagste niveau van de afgelopen 10 jaar bereikte, ontving de melkveehouder slechts 21,40 cent per liter. Vanwege de lage vergoeding die de melkveehouder toen voor zijn melk kreeg, raakten veel producenten in de financiële problemen. Na overleg werd een akkoord gesloten tussen Fedis (het huidige Comeos), de Boerenbond en het ABS, waarbij de leden van Fedis zich ertoe verbonden om vanaf juli tot en met december 2009 per liter verkochte melk 14 eurocent te storten in een fonds dat zou gebruikt worden om de lage melkprijs te compenseren. Uiteindelijk werd een bedrag van 27 miljoen euro verzameld, zodat er gemiddeld per melkveebedrijf zowat 3.000 euro werd uitgekeerd.

² Weliswaar nog net boven de prijs in juli 2012 (het vorige dieptepunt), namelijk 27,12 cent per liter. (Bron: BCZ)

³ Bron: Prijzenobservatorium, Actualisering van de studie over de zuivelkolom, juli 2014.

⁴ Bron: Van der Straeten B. & Deuninck J. (2015) De Vlaamse zuivelbarometer – november 2015, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

In navolging van het akkoord van 2009 kondigden de partners van het Belgisch Ketenoverleg Agrovoeding op 31 augustus 2015 maatregelen aan om de crisis in de melkveehouderij te milderen.⁵ Dit akkoord bevat zowel een luik op korte termijn als op lange termijn.

Op korte termijn voorziet het akkoord in een éénmalige rechtstreekse toeslag voor de actieve melkveehouders. Het totale uitbetaalde bedrag aan de melkveehouders wordt geraamd op 46 miljoen euro, waarbij uitgegaan wordt van een toeslag van 2,7 eurocent per liter geproduceerde melk gedurende 6 maanden, van september 2015 tot februari 2016. Binnen het ketenoverleg heeft de distributiesector zich geëngageerd om 14 eurocent per verkochte⁶ liter consumptiemelk van zowel binnen- als buitenlandse oorsprong te storten in een fonds, dat zal worden aangewend voor de uitbetaling van de vergoeding aan de melkveehouders. De verdeling gebeurt vervolgens op basis van het melkquotum (leveringen) waarover de melkveehouder op 31 maart 2015 beschikte, de quota werden immers afgeschafte op 1 april 2015.

Tegelijkertijd wordt gewerkt aan een lange termijn stabiliseringsmechanisme waaraan alle schakels van de keten zullen bijdragen en dat kan worden geactiveerd in periodes van crisis. Het mechanisme zou na afloop van de tijdelijke korte termijn maatregel in werking moeten kunnen treden.⁷

IV.4 Impact van het melkakkoord

In navolging van de eerder aangehaalde dalende prijs aan de melkveehouder ging ook de consumptieprijs voor melk naar beneden. In september 2015 betaalde de consument 8,4 % minder voor volle melk (in vergelijking met juni 2014) en 11,3 % minder voor magere en halfvolle melk (in vergelijking met april 2014). Het in werking treden van het melkakkoord in september 2015 bracht echter onmiddellijk een reactie van de consumptieprijs voor melk teweeg: in oktober noteerden de prijzen voor volle melk immers al 17,7 % hoger dan de vorige maand, de prijzen voor halfvolle en magere melk zelfs 19,5 % hoger. Tussen september en december 2015 nam de consumptieprijs voor volle melk enerzijds en magere en halfvolle melk anderzijds toe met respectievelijk 18,6 % en 21,4 %.

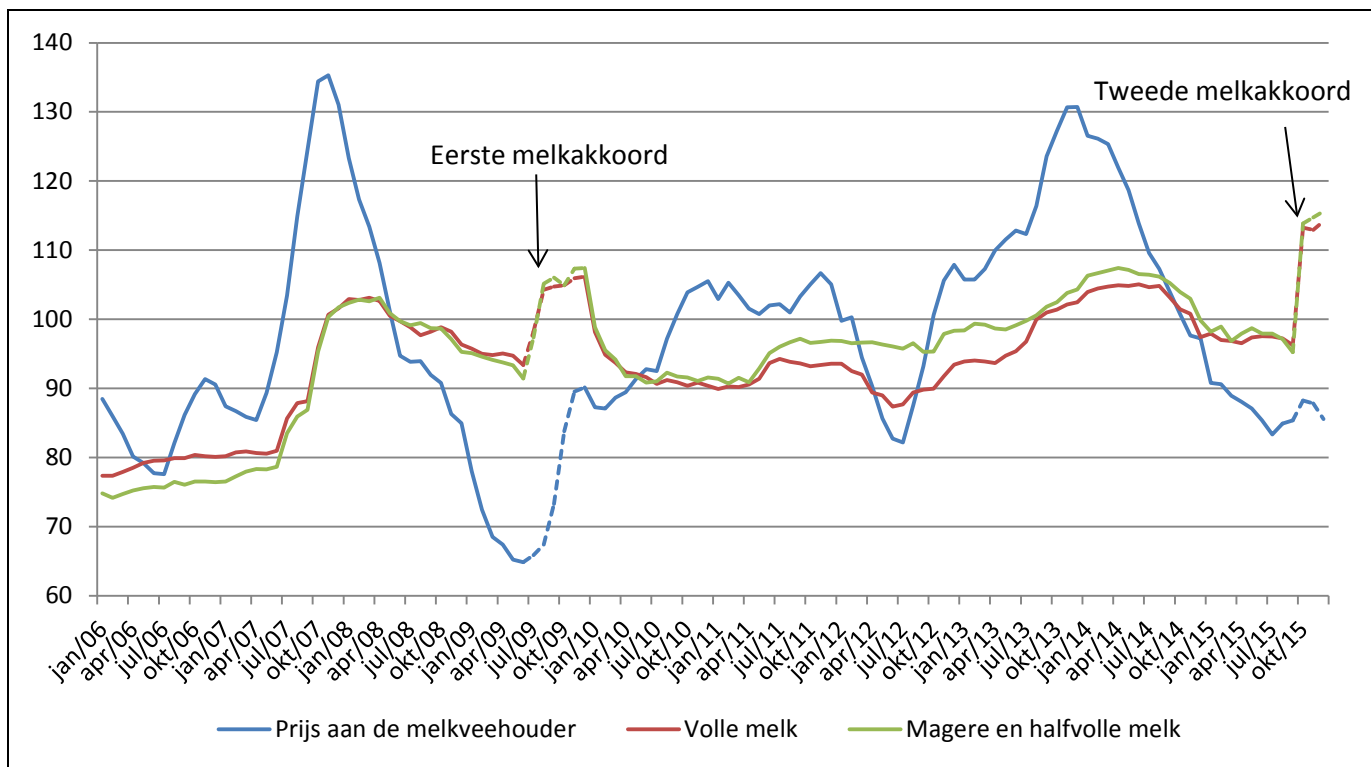
⁵ Sinds juli 2015 bewoog de uitbetaalde prijs aan de melkveehouder weer opwaarts en noteerde in december 2015 0,73 eurocent per liter hoger dan zes maanden eerder.

⁶ Het verkochte volume melk tussen 1 september 2015 en 31 mei 2016, d.i. een periode van 9 maanden. De distributeur betaalt gedurende 6 maanden per maand 9/6 van het verschuldigde bedrag, zodat op 6 maanden tijd het volledige bedrag kan doorgestort worden aan de overheden ten gunste van de melkveehouders. De melkveehouders zullen recht hebben op wat effectief in het fonds beschikbaar is.

⁷ Bron: Persbericht 31 augustus 2015 "De partners van het Belgisch Ketenoverleg Agrovoeding bereiken een akkoord over steun aan sectoren in crisis – een unicum in Europa".

Grafiek 3: Verloop van de melkprijs voor de Belgische melkveehouder en de consumptieprijs voor melk

(Index 2008=100)

Bronnen: BCZ, FOD Economie, AD Statistiek – Statistics Belgium

Op basis van cijfers verzameld via de shopping websites van enkele grootdistributeurs sinds september 2012 blijkt eveneens dat de consumptieprijzen voor melk sterk toegenomen zijn sinds augustus-september 2015. De sterkste prijsstijging vond plaats in september-oktober 2015. Toen lagen de prijzen van zowel volle als halfvolle melk en dit voor zowel de A-merken als de huismerken en eersteprijsproducten 14 à 17 cent per liter hoger dan in augustus 2015. Het gaat om een prijsstijging van 14,1 % (A-merken), 17,1 % (huismerken) en 25,8 % (eersteprijsproducten) voor volle melk en 16,5 % (A-merken), 23,9 % (huismerken) en 27,8 % (eersteprijsproducten) voor halfvolle melk. Hieruit blijkt dat de geanalyseerde warenhuizen ervoor gekozen hebben hun verplichte bijdrage aan het fonds voor de melkveehouders volledig door te rekenen aan de consument.

Grafiek 4: Consumptieprijs voor volle en halfvolle melk per type merk

(Euro per liter)

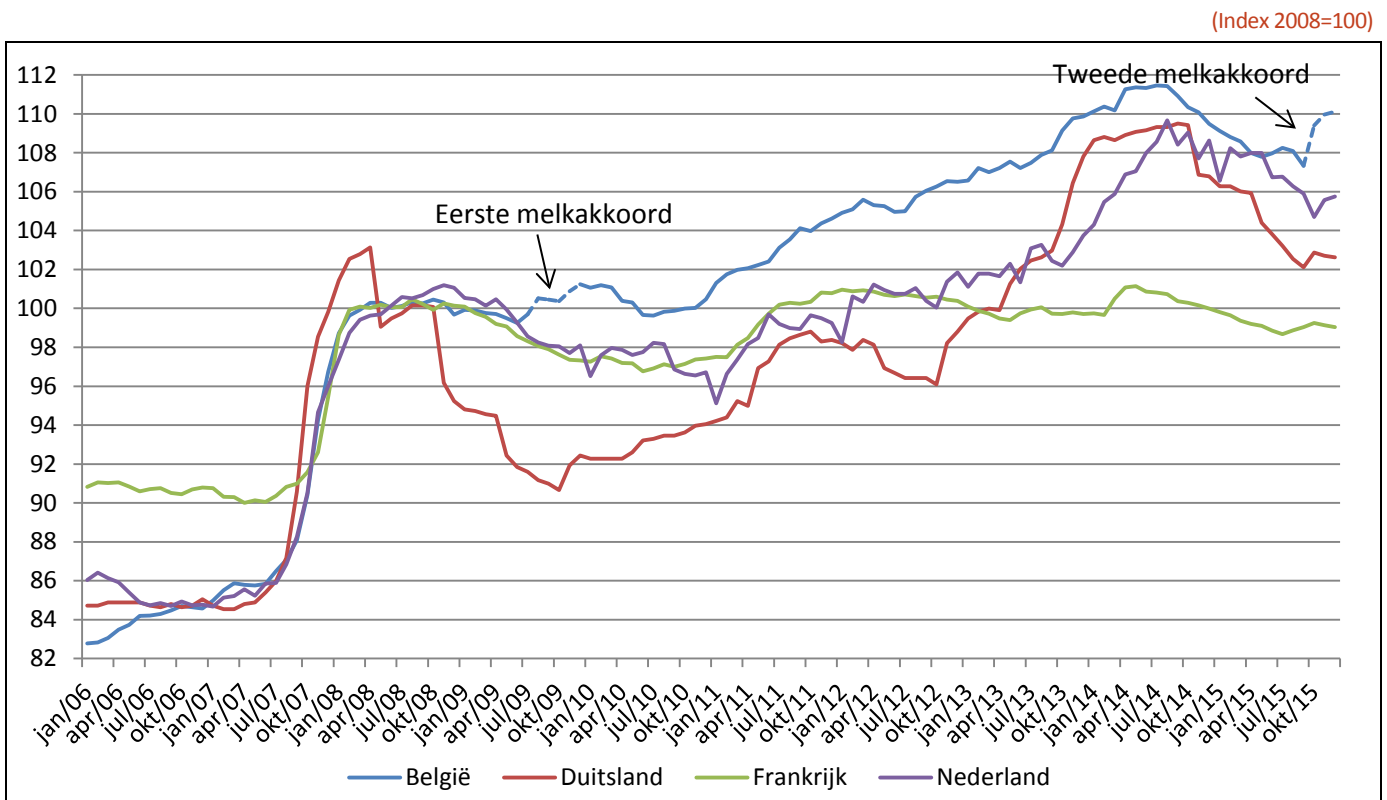

Bronnen: FOD Economie, eigen berekeningen (op basis van gegevens shopping websites)

IV.5 Vergelijking met de buurlanden

In 2015 noteerde de consumptieprij voor zuivelproducten (GICP) in België gemiddeld 1,9 % lager dan in 2014. Ook in de buurlanden werden zuivelproducten tijdens dezelfde periode goedkoper: Duitsland -4,3 %, Frankrijk -1,3 % en Nederland -0,7 %. In december 2015 betaalde de Belgische consument daarentegen 2,6 % meer in vergelijking met september 2015, toen het melkakkoord in werking trad. In Duitsland steeg de consumptieprij in dezelfde periode met 0,5 %, in Frankrijk bleef deze constant en in Nederland daalde hij met 0,1 %. De categorie “zuivelproducten” bevat naast melk echter ook andere producten zoals kaas, yoghurt, room en eieren.

Grafiek 5: GICP voor zuivelproducten in België en in de voornaamste buurlanden

Bron: EC

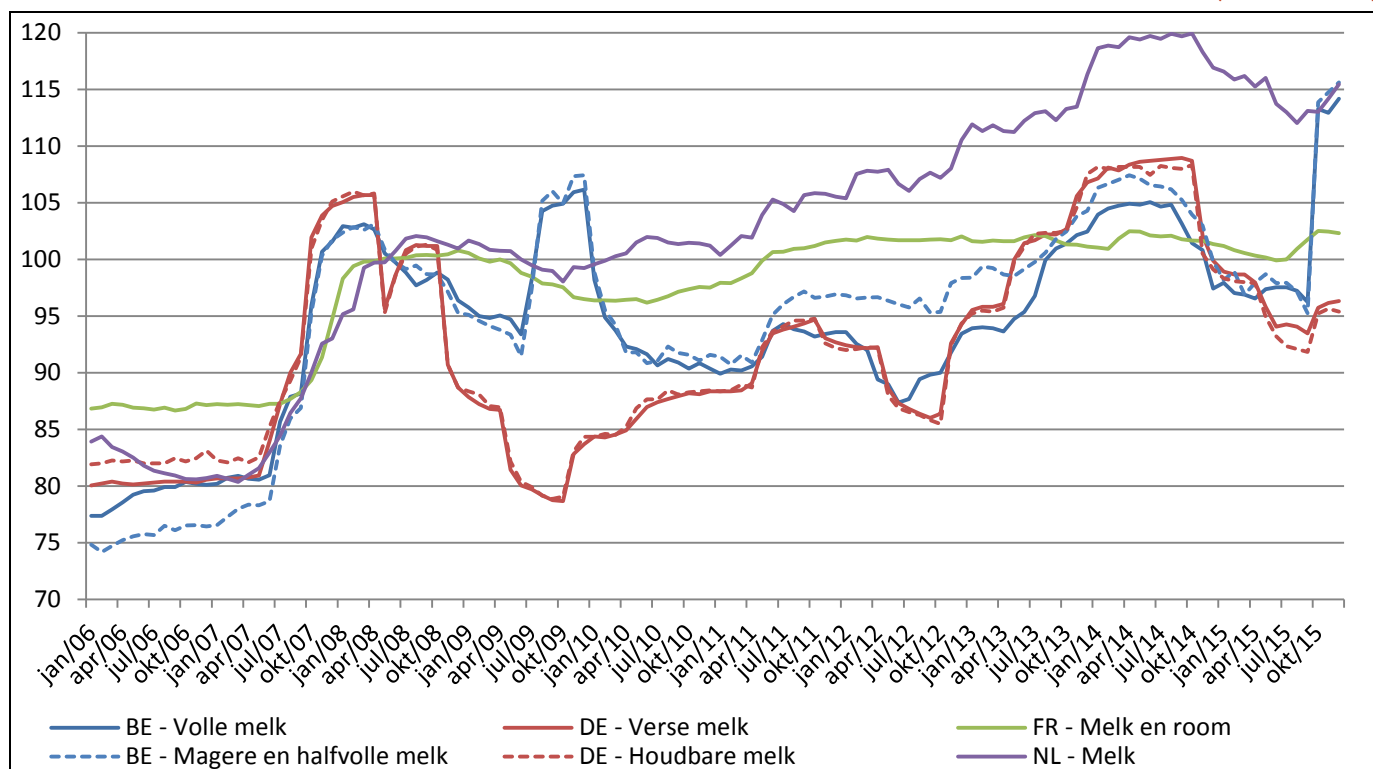
De nationale indexcijfers der consumptieprijen voor melk tonen aan dat de consument ook in de buurlanden meer betaalde voor melk sinds het najaar van 2015. Desondanks kostte melk op jaarbasis in Duitsland meer dan 10 % minder, terwijl de prijsdaling in België beperkt bleef tot 2,1 % voor volle melk en tot 3,4 % voor magere en halfvolle melk. In Frankrijk betaalde de consument 0,7 % minder voor melk en room⁸, de Nederlandse consument moest 3,8 % minder neertellen voor melk⁹.

⁸ De CPI voor Frankrijk is enkel beschikbaar voor het aggregaat “melk en room”, niet voor de onderliggende getuigeproducten apart.

⁹ De CPI voor Nederland is enkel beschikbaar voor het aggregaat “melk”, niet voor de onderliggende getuigeproducten apart.

Grafiek 6: CPI voor melk in België en in de voornaamste buurlanden

(Index 2008=100)

Bronnen: FOD Economie, AD Statistiek – Statistics Belgium, DESTATIS, Insee, CBS

Indien de Belgische prijs voor melk sinds september 2015 niet veranderd zou zijn (dus veronderstellende dat er, zoals in de buurlanden, geen melkakkoord zou zijn), zou de klant in 2015 6,2 % minder betaald hebben voor volle melk en 8,0 % minder voor magere en halfvolle melk in vergelijking met een jaar voordien. Bij een wijziging van de melkprijzen zoals gemiddeld in de buurlanden zou de inflatie voor 2015 uitgekomen zijn op respectievelijk -5,8 % en -7,5 % voor volle melk en magere en halfvolle melk. Al naargelang het scenario zou de inflatie voor volle melk in 2015 dus 4,1 of 3,7 procentpunt lager uitgekomen zijn, bij de inflatie van magere en halfvolle melk gaat het om een verschil van respectievelijk 4,6 en 4,1 procentpunt ten opzichte van de reële situatie (met het melkakkoord).

Tabel 1: Verloop van de prijzen voor melk in 2015, in België en in de voornaamste buurlanden

(Jaarlijks veranderingspercentage)

		Inflatie	Inflatie indien melkprijs sinds september 2015 constant gehouden	Inflatie indien melkprijs gewijzigd zoals gemiddelde buurlanden
België	Volle melk	-2,1	-6,2	-5,8
	Magere en halfvolle melk	-3,4	-8,0	-7,5
Duitsland	Verse melk	-10,3	-	-
	Houdbare melk	-10,7	-	-
Frankrijk	Melk en room	-0,7	-	-
Nederland	Melk	-3,8	-	-

Bronnen: FOD Economie, AD Statistiek – Statistics Belgium, DESTATIS, Insee, CBS

IV.6 Conclusie

Bovenstaande analyse toont aan dat de prijs uitbetaald aan de melkveehouder zowel in België als in de buurlanden neerwaarts evolueerde sinds eind 2013. Om de gevolgen van de crisis te temperen, werd op 31 augustus 2015 een akkoord aangekondigd, waarbij de Belgische melkveehouders gedurende zes maanden ongeveer 2,7 cent per geproduceerde liter melk ontvangen uit een fonds. Dit fonds wordt gevoed door de distributiesector, die er 14 cent per verkochte liter consumptiemelk in stort. De consumptieprijzen voor melk gingen sinds aanvang van het melkakkoord sterk de hoogte in, waaruit blijkt dat de door de distributie verschuldigde bijdrage integraal werd doorgerekend aan de consument.

Lijst van afkortingen

ABS	Algemeen Boerensyndicaat
AD Statistiek-Statistics Belgium	Algemene Directie Statistiek van de FOD Economie
APETRA	PETRoleumAgentschap
BCZ	Belgische Confederatie van de Zuivelindustrie
BE	België
BIPT	Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie
BLEU	Belgisch-Luxemburgse Economische Unie
BOFAS	Bodemsaneringsfonds voor tankstations
BRUGEL	Brusselse regulator voor energie (BRUssel Gas ELEktriciteit)
Btw	Belasting op toegevoegde waarde
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek (Nederland)
Comeos	Federatie van handel en diensten in België
CPI	Consumptieprijsindex
CREG	Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas
CSPE	Contribution au Service Public de l'Électricité (France)
CWaPE	Commission wallonne pour l'Energie
DE	Duitsland
DESTATIS	Statisches Bundesamt (Allemagne)
EC	Europese Commissie
EU	Europese Unie
EUR	Euro
Eurostat	Statistical Office of the European Commission
FAME	Fatty Acid Methyl Ester
Fapetro	Fonds voor de analyse van aardolieproducten
Fedis	Belgische Federatie van de Distributie
Fob	Free on board
FOD Economie	Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie
FR	Frankrijk
GICP	Geharmoniseerde index der consumptieprijzen
IEA	International Energy Agency

IMF	Internationaal Monetair Fonds
INR	Instituut voor de nationale rekeningen
Insee	Institut national de la statistique et des études économiques (Frankrijk)
K1	Eerste kwartaal
K2	Tweede kwartaal
K3	Derde kwartaal
K4	Vierde kwartaal
KB	Koninklijk Besluit
kWh	Kilowattuur
LPG	Liquified Petroleum Gas
NACE	Economische activiteiten nomenclatuur in de Europese Gemeenschap
NBB	Nationale Bank van België
NCPI	Nationale consumptieprijsindex
NL	Nederland
NWE	Northwest Europe
NZa	Nederlandse Zorgautoriteit (Nederland)
Ppm	Parts per million
RON	Research Octane Number
TCFE	Taxe sur la consommation finale d'électricité (Frankrijk)
USD	United States dollar
USDA	United States Department of Agriculture
VREG	Vlaamse regulator van de elektriciteits- en gasmarkt
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning (Nederland)
WMP	Wereldmarktprijs